

**Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej
na lata 2022-2024**

**RAPORT MONITORUJĄCY Z REALIZACJI W ROKU 2024
POWIATOWEGO PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2022-2024**

Kraśnik 2025

SPIS TREŚCI

	Wprowadzenie	str. 3
I.	Opis realizacji zadań w ramach poszczególnych priorytetów	str. 5
	1. Obszar strategiczny Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodzin.	
	Priorytet 1: Wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz przeciwdziałanie dysfunkcjonalności rodzin biologicznych	str.5
	2. Obszar strategiczny Rodzicielstwo zastępcze	
	Priorytet 2: Rozwój rodzinnych form opieki zastępczej nad dzieckiem osieroconymi lub opuszczonym oraz kompleksowe wsparcie w ich funkcjonowaniu	str. 21
	3. Obszar strategiczny Placówki opiekuńczo-wychowawcze opieki całodobowej	
	Priorytet 3: Zapewnienie dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jak najwyższego poziomu realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych.....	str. 27
	4. Obszar strategiczny Wsparcie usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej	
	Priorytet 4: Podniesienie skuteczności systemu wsparcia osób usamodzielnianych	str.30
II.	Podsumowanie i rekomendacje	str.33
	Zakończenie.....	str.34

Wprowadzenie

„Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024” został opracowany na podstawie zapisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025r. poz. 49) zgodnie z art. 180 pkt 1 tej ustawy do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

Zadaniem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2022-2024 jest zapewnienie kompleksowego wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych oraz dzieci i młodzieży pozbawionych opieki ze strony rodziny naturalnej poprzez rozbudowany system pieczy zastępczej na terenie powiatu kraśnickiego. Cele, kierunki działań oraz zadania określone w Programie, zostały ustalone na podstawie przeprowadzonej diagnozy obejmującej lata poprzedniego okresu programowania oraz rozpoznanych zagrożeń dla rodziny naturalnej. Wskazane kierunki działań uwzględniły potrzeby w zakresie pieczy zastępczej w powiecie kraśnickim oraz zintegrowaną współpracę z osobami i instytucjami pracującymi na rzecz dziecka i rodziny.

Aby wypełnić misję, prace nad Programem podjęły zespoły zadaniowe, które przeprowadziły diagnozy środowiska lokalnego pod kątem występowania w rodzinach problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz przeprowadziły analizę strategiczną w następujących obszarach problemowych:

- 1. Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodzin.**
- 2. Rodzicielstwo zastępcze**
- 3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze opieki całodobowej**
- 4. Wspieranie usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej.**

Każdy z tych obszarów stanowił priorytet w ramach, którego realizowano poszczególne cele.

Do sporządzenia niniejszego dokumentu wykorzystano informacje przesłane przez gminy: Dzierzkowice, Wilkołaz, Zakrzówek, Gościeradów, Trzydnik Duży, Annopol, Urzędów, Kraśnik, placówki opiekuńczo-wychowawcze: Program SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik, Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku, Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą typu interwencyjnego, Rodzinny Dom Dziecka w Kraśniku.

Informacje gromadzone w procesie monitoringu pozwalają stosunkowo wcześniej zidentyfikować i rozwiązywać problemy pojawiające się w trakcie wdrażania Programu oraz ocenić postępy w jego realizacji w stosunku do wyznaczonych w nim celów. Wnioski z monitoringu pozwalają ocenić czy wyznaczone zadania przynoszą oczekiwane zmiany.

Niniejszy dokument monitoringowy zawiera opis stopnia wdrożenia programu w 2024r. Składa się z trzech części:

Pierwsza część dokumentu obejmuje ocenę realizacji celów (zadań) zapisanych w ramach poszczególnych priorytetów programu.

Druga część dokumentu zawiera informację podsumowującą dotychczasowe wdrażanie celów programu, w tym na temat napotkanych trudności i osiągnięć oraz rekomendacje uwzględniające stopień wykonania celów (zadań) oraz wnioski, co do kontynuacji lub wykreślenia niektórych zadań.

I. Opis realizacji zadań w ramach poszczególnych priorytetów

1. Obszar strategiczny: Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodzin.

Priorytet 1. Wzmocnienie funkcji opiekuńczo -wychowawczej oraz przeciwdziałanie dysfunkcyjności rodzin biologicznych.

Cel 1.1. Pomoc rodzinom w pełnieniu prawidłowej roli opiekuńczo-wychowawczej.

W 2024r. w ramach zadania „Zapobieganie zjawiskom umieszczania dzieci w pieczy zastępczej” Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu kraśnickiego, **przewodziły pracę socjalną w rodzinach z grup ryzyka**. Rodziny przeżywające trudności zostały objęte wsparciem zmierzającym do odbudowania prawidłowych relacji i umacniania prawidłowych postaw rodzicielskich. Ośrodki udzielały wsparcia poprzez wysłuchanie, rozmowę, udzielanie informacji, wskazówek w zakresie rozwiązywania spraw życiowych, pobudzanie aktywności, gospodarowania budżetem domowym (planowanie wydatków). Rodziny z grup ryzyka objęte zostały pomocą w formie pracy socjalnej, otrzymały wsparcie asystenta rodziny. Nadzorowały sytuację dzieci w rodzinach zagrożonych kryzysem. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej korzystały z pomocy finansowej, rzeczowej, dożywiania dla dzieci uczęszczających do szkoły bądź przedszkola. Osoby uzależnione lub współuzależnione kierowano do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Terapii Uzależnień.

W celu poprawy funkcji opiekuńczo - wychowawczych Ośrodki objęły wsparciem rodziny dysfunkcyjne:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kraśniku objął wsparciem 31 rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- Pracownicy socjalni z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kraśniku na bieżąco prowadzili pracę socjalną z rodzinami najbardziej potrzebującymi, rodziny były objęte wsparciem asystenta rodziny w celu wzmocnienia prawidłowego funkcjonowania rodzin. Dwie rodziny z terenu gminy Kraśnik uczestniczyły w Programie Umocnienia Rodziny SOS Wioski Dziecięcej w Kraśniku;
- W 2024r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilkołazie udzielił 72 rodzinom pomocy w formie pracy socjalnej, szczególny nacisk kładziony był na rodziny z grupy ryzyka, rodziny te wymagały wsparcia w sferze wzmocnienia i nabycia umiejętności opiekuńczo-wychowawczych jak i prowadzenia gospodarstwa domowego;
- OPS w Trzydniku Dużym – pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną z 6 rodzinami z grup ryzyka, w których świadczyli pomoc w pełnieniu prawidłowej roli opiekuńczo-wychowawczej.
- 6 pracowników socjalnych z OPS w Urzędowie objęło wsparciem 328 rodzin, w tym 11 rodzin niepełnych, 4 rodziny wielodzietne. Działania ukierunkowane były na wzmocnienie funkcji

opiekuńczo-wychowawczych oraz na usamodzielnienie. Inne działania miały na celu wzmocnienie wszystkich członków rodziny, jak również poprawę ich stanu zdrowia fizycznego i psychicznego.

-W 2024r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzówku udzielił pomocy w postaci pracy socjalnej w 202 rodzinach, z tego 60 rodzin było z grup ryzyka;

-OPS w Dzierzkowicach w ramach pracy socjalnej udzielał rodzinom z grup ryzyka pomocy w realizacji podstawowych funkcji rodziny i wspierał w wypełnianiu zadań wychowawczych. Wsparcie zmierzało do odbudowy prawidłowych relacji w umacnianiu prawidłowych postaw rodzicielskich. Pracownicy socjalni objęli wsparciem 4 rodziny z terenu gminy Dzierzkowice;

-Na terenie gminy Annopol poradnictwo socjalne było prowadzone przez pracowników socjalnych;

-OPS w Gościeradowie oraz w Szastarce prowadził pomoc rodzinom w formie poradnictwa socjalnego, rodzinnego, w zakresie uzależnień, możliwości uzyskania wsparcia socjalnego, realizował również kontrakty socjalne. Ośrodki udzielały wsparcia rodzinom w których głównym problemem był alkoholizm, przemoc fizyczna lub psychiczna oraz zła sytuacja finansowa. W ramach **środowiskowych form wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży na terenie Miasta Kraśnik** funkcjonują placówki wsparcia dziennego:

- świetlice środowiskowe: „Okno na świat” al. 1000-lecia 3b prowadzona przez Lubelski Oddział Okręgowy PCK w Lublinie. W 2024r. 6 dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze uczęszczało na zajęcia w placówkach wsparcia dziennego oraz do świetlicy „Promyk” w MOPS. Cztery rodziny pochodzące z terenu miasta Kraśnik były objęte programem Umocnienia Rodziny w ramach Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik.

Świetlica środowiskowa „Słońce na dłoni” prowadzona przez Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Kraśniku. Placówka w 2024r. była czynna od poniedziałku do piątku od godziny 10:00 do 18:00. Podczas zajęć kształtowano nawyk systematycznego odrabiania lekcji, odbywały się warsztaty, podczas których uczono higieny, kultury osobistej, odbywały się zajęcia plastyczne, kulinarne, sportowe, dużo uwagi poświęcano na rozwój umiejętności interpersonalnych. Podejmowane były działania informacyjne ukierunkowane na dostarczenie podstawowych i rzetelnych informacji dzieciom i młodzieży, pozwalające im na podejmowanie trafnych i konstruktywnych decyzji życiowych, dostarczenia wiadomości na temat skutków niewłaściwych i ryzykownych zachowań. Na terenie Miasta Kraśnik funkcjonuje również Miejska Biblioteka Publiczna, Osiedlowy Dom Kultury „Pomoc”; Centrum Kultury i Promocji w Kraśniku.

Na terenie gminy Wilkołaz wsparciem dziennym dzieci i młodzieży objęta była poprzez możliwość korzystania ze świetlic szkolnych w swoich placówkach. W świetlicach dzieci mogły odrabiać lekcje pod okiem nauczycieli, pograć w gry lub uczestniczyć w zajęciach plastycznych.

Dwie rodziny, w tym dwoje dzieci z terenu Gminy Kraśnik, uczestniczyły w terapii specjalistycznej (logopeda, psycholog, pedagog) w ramach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Urzędowie zakwalifikował 6 dzieci na kolonie z rodzin ubogich i zagrożonych patologią, spełniających kryterium dochodowe wynikające z ustawy o pomocy społecznej. Wypoczynek odbył się w Jarosławcu w terminie 30.07.2024-07.08.2024r. Były to kolonie organizowane przez Związek Zawodowy Rolnictwa i Obszarów Wiejskich „Regiony” przy dofinansowaniu ze środków Funduszu Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników oraz niewielkiej dopłacie przez rodziców.

W ramach realizacji zadania na terenie gminy Annapol prowadzone były dla dzieci i młodzieży zajęcia sportowe z piłki nożnej i piłki siatkowej. Lokalna społeczność mogła korzystać również z oferty Centrum Kultury w Annapolu, które realizowało różnorodne formy działań otwartych dla różnych grup wiekowych. Na terenie gminy funkcjonuje placówka wsparcia dziennego - Świetlica Środowiskowa dla 15 dzieci w wieku od 6 do 18 lat z rodzin niewydolnych wychowawczo.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzówku w 2024r. realizował formy wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w postaci kwalifikowania do wypoczynku wakacyjnego.

Szkoły na terenie gminy Gościeradów prowadzą świetlice, w których zapewniają opiekę i wsparcie dzieciom po zajęciach lekcyjnych. GOK w Gościeradowie organizuje koła zainteresowań dla chętnych dzieci rozwijające zdolności i zainteresowania.

Ośrodki Pomocy Społecznej w Dzierzkowicach, Trzydniku Dużym, Szastarce w 2024r. nie realizowały formy wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Program Umocnienia Rodziny „SOS Rodzinie” w 2024r. udzielił wsparcia 67 rodzinom z terenu powiatu kraśnickiego. Praca socjalna z rodzinami polegała głównie na: pracy środowiskowej, spotkaniach w Punkcie Konsultacyjnym, indywidualnych spotkaniach z dziećmi, prowadzeniu zajęć świetlicowych podczas których dzieci oprócz wsparcia edukacyjnego, zajęć rozwijających zainteresowania otrzymywały ciepły posiłek. Ponadto, rodziny skorzystały ze wsparcia materialnego w postaci darów rzeczowych: żywność długoterminowa, chemia gospodarcza, artykuły szkolne.

W ramach działalności Programu Umocnienia Rodziny „SOS Rodzinie” działają dwa Punkty Konsultacyjne w Kraśniku i w Zakrzówku w ramach których prowadzone były zajęcia świetlicowe dla dzieci i młodzieży. Zajęcia były zróżnicowane, dostosowane do potrzeb i zainteresowań uczestników. W okresie wakacji i ferii Program Umocnienia Rodziny starał się iść za potrzebami dzieci, organizując wycieczki jedno i kilkudniowe. Dodatkowym atutem były zajęcia

z lektorem j. angielskiego. Podczas zajęć świetlicowych zawsze był dostępny psycholog. Z zajęć świetlicowych korzystało 55 dzieci.

W 2024r. pracownicy socjalni zatrudnieni w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kraśniku podnosili swoje kompetencje zawodowe przydatne w pracy z rodzinami mającymi trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w następujących szkoleniach: „Procedura zabezpieczenia dziecka”, „Standardy ochrony małoletnich”, „Pomoc i praca z dziećmi uwikłanymi w przemoc”, „Podstawy prawne działania zespołu interdyscyplinarnego i grup diagnostyczno-pomocowych w świetle nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy”, „Wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej poprzez wsparcie zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych”, „Bezpieczeństwo pracowników socjalnych w trakcie wykonywania czynności zawodowych”.

W 2024r. pracownicy socjalni jak również asystenci Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzierzkowicach, Trzydniku Dużym, Wilkołazie nie uczestniczyli w szkoleniach i warsztatach.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie zorganizował i przeprowadził szkolenie dla pracowników socjalnych, asystentów rodziny i osób bezpośrednio pracujących z rodzinami z problemami przemocy na temat zmian przepisów prawnych w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Asystent rodziny z OPS w Szastarce uczestniczył w szkoleniu o tematyce „Role i zadania asystenta rodziny we współpracy z rodzinami natomiast pracownicy socjalni uczestniczyli w szkoleniach dotyczących realizacji zadań w pomocy społecznej. Pracownicy socjalni brali również udział w szkoleniach dotyczących procedury Niebieskiej Karty, zadań dotyczących ustawy o pomocy społecznej, kodeksu postępowania administracyjnego w pomocy społecznej oraz z wywiadu środowiskowego.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzówku w 2024r. organizował różne szkolenia dla pracowników socjalnych dotyczących tematów, z którymi spotyka się pracownik socjalny w pracy zawodowej np. przemoc, uzależnienia, wypalenie zawodowe oraz szkolenia dla asystentów rodziny dotyczące efektywnej współpracy z rodzinami objętymi tego typu pomocą.

Pracownicy socjalni i asystenci rodziny zatrudnieni w Ośrodku Pomocy Społecznej w Urzędzie brali udział w następujących szkoleniach: „Algorytm postępowania specjalistów w zakresie realizacji procedury Niebieskiej Karty”, „Zadania i kompetencje członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Grup Diagnostyczno-Pomocowych”, „Zadania grup diagnostyczno-pomocowych w procedurze Niebieskiej Karty w świetle znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, „Bezpieczeństwo Pracowników Socjalnych”, „Skierowanie, umieszczenie i zasady odpłatności w Domu Pomocy Społecznej”, „Zjawisko przemocy wobec osób starszych

i niepełnosprawnych oraz sytuacja psychologiczna osób doznających tej przemocy”, „ABC dokumentowania pracy socjalnej”, udział pracowników w dwudniowej wizycie studyjnej, działania realizowane w ramach projektu „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim” realizowanym przez ROPS w Lublinie.

W 2024r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Annopolu prowadził doskonalenie kadr poprzez szkolenia dla pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny: „Problematyka przeciwdziałania przemocy w świetle znowelizowanych przepisów-regulacje 2023”, „Koniec przedłużania zasiłku stałego z urzędu w związku z COVID-19, zasiłek stały jako przykład świadczenia z pomocy społecznej”, „Postępowanie administracyjne w pomocy społecznej i świadczeniach rodzinnych”, „Profesjonalizacja pracy asystenta rodziny. Asystent rodziny-organizacja stanowiska pracy, dokumentacja, plany pracy z rodziną, oceny okresowe”, „Bezpieczeństwo pracownika socjalnego w trakcie wykonywania czynności zawodowych”, „Kontrakt socjalny, jako podstawowe narzędzie w pracy socjalnej–cel, zasady i metody jego przeprowadzania”, „Praca z osobą stosującą przemoc domową”.

Cel 1.2. Zapobieganie sytuacjom kryzysowym

Rodziny zagrożone kryzysem objęte były **wsparciem asystenta rodziny**. Zadaniem asystenta rodziny było całościowe wspieranie rodzin wychowujących dzieci, zagrożonych różnymi dysfunkcjami. Asystenci rodziny reagowali na sygnały wskazujące na powstawanie problemów związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem rodzin. Celem pracy asystenta było osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej. Przy wykonywaniu swoich obowiązków asystent rodziny współpracował z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. Pomagał rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w uzyskaniu zatrudnienia, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego. Asystent pomagał rodzinom w rozwiązywaniu występujących konfliktów.

W celu zapobiegania umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej z terenu gminy Trzydnik Duży asystent udzielił wsparcia 4 rodzinom. W gminie Zakrzówek w 2024r. asystent rodziny wspierał 6 rodzin, które przeżywały trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo -wychowawczych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzkowicach zatrudnił asystenta rodziny który udzielał wsparcia rodzinom, w których występowały problemy czy trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Ze wsparcia asystenta rodziny w gminie Gościeradów skorzystało 11 rodzin z 27 dziećmi jedna rodzina na terenie gminy Wilkołaz w 2024r. była objęta wsparciem asystenta.

W OPS w Urzędzie zatrudniony był jeden asystent rodziny, który wspierał 13 rodzin, w których przebywało 36 dzieci. Dzięki pracy asystenta w dwóch rodzinach poprawiły się warunki mieszkaniowe. Dwie osoby wzięły udział w szkoleniu, które podwyższyło kwalifikacje zawodowe i ukończyły trzymiesięczny staż zawodowy.

W Mieście Kraśnik ze wsparcia jednego asystenta skorzystało 16 rodzin, z czego 10 nowym rodzinom przyznano asystenta, 3 rodziny zostały zobowiązane przez sąd do pracy z asystentem, natomiast z 6 rodzinami asystent zakończył pracę. Wsparciem asystenta na terenie gminy Kraśnik w 2024r. objętych było 9 rodzin, w tym 22 dzieci.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Annopolu zatrudniał w 2024r. dwóch asystentów rodziny, którzy objęli wsparciem łącznie 16 rodzin, w tym 44 dzieci, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Asystent rodziny zatrudniony na terenie gminy Szastarka motywował i dopingował członków rodziny do podejmowania działań mających na celu poprawę ich sytuacji rodzinnej. Głównym zadaniem asystenta było wspieranie rodziny w wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Wszystkie rodziny objęte wsparciem Programu „SOS Rodzinie” miały przydzielonego pracownika który był odpowiedzialny za kontakt z daną rodziną, wsparcie w kryzysowych sytuacjach, pracę środowiskową, wypełnianie obowiązującej dokumentacji. Oprócz tego 9 rodzin objętych PUR miało przydzielonego asystenta z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Organizowano w środowisku naturalnym konsultacje, poradnictwo i doradztwo specjalistyczne dla rodzin z grup ryzyka. Na terenie Miasta Kraśnik rodziny wymagające specjalistycznego poradnictwa były kierowane do odpowiednich instytucji, między innymi korzystały z bezpłatnych porad i konsultacji psychologicznych, specjaliści terapii uzależnień i współuzależnień, radcy prawnego i mediatora, zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym „Promyk”. Rodziny w tym osoby dorosłe i dzieci, wymagające terapii psychologicznej, były kierowane do Ośrodka Interwencji Kryzysowej lub Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych natomiast osoby uzależnione do Ośrodka Terapii Uzależnień. W 2024r. spośród 31 rodzin objętych szczególnym wsparciem, 3 osoby uczęszczały na terapię psychologiczną, 4 rodziny skorzystały z porad psychologa, 3 osoby uczęszczały na terapię dla osób uzależnionych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Urzędzie w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 Działanie FELU.08.05, otrzymał dofinansowanie na realizację projektu

partnerskiego pn. „Polityka Senioralna EFS+”, którego Partnerem Wiodącym jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie. Projekt był skierowany do osób starszych w wieku 65+, zamieszkujących na terenie Gminy Urzędów, w tym: osób z niepełnosprawnością i chorobami wieku starszego, osób samotnych, potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wykluczonych komunikacyjnie, z utrudnionym dostępem do placówek medycznych, borykających się z problemami finansowymi oraz brakiem wsparcia ze strony rodziny/dzieci. W 2024 r. uczestnicy projektu skorzystali m.in. z następującego rodzaju wsparcia:

- indywidualne poradnictwo psychologiczne – 54 osoby,
- indywidualne poradnictwo prawne – 40 osób;
- usługi opieki wytchnieniowej – 3 osoby.

W ramach Programu Asystent Osobisty Osób Niepełnosprawnych – edycja 2024 przyznano usługi asystencji osobistej 4 dorosłym osobom niepełnosprawnym ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Ogółem zrealizowano 960 godz. usług. W ramach programu Opieka wytchnieniowa – edycja 2024 objęto wsparciem w miejscu zamieszkania 6 członków rodzin/opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad 6 osobami dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności (w łącznym wymiarze 640 godzin). Wszystkie osoby niepełnosprawne charakteryzowały się potrzebą wysokiego poziomu wsparcia, problemami z mobilnością i komunikacją. W ramach utworzonego Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego utworzonego przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Urzędowie, finansowanego ze środków Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, odbywały się dyżury terapeuty oraz specjalisty ds. przemocy–liczba zrealizowanych godzin łącznie 334, liczba spotkań 339. Liczba odbiorców przekroczyła 80 osób (jedna osoba mogła korzystać ze wsparcia wiele razy). Celem działania Punktu jest ograniczenie czynników ryzyka spożywania alkoholu przez członków rodzin z problemem alkoholowym, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Odbiorcami wsparcia były rodziny z problemem uzależnień, głównie partnerzy osób uzależnionych oraz ich dzieci.

Na terenie gminy Trzydnik Duży poradnictwa i konsultacji udzielali pracownicy socjalni oraz asystent rodziny. W 2024r. poradnictwa udzielono 27 rodzinom, co stanowi 83 osób w rodzinach.

Przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Gościeradowie w 2024r. funkcjonował Punkt Konsultacyjno-Informacyjny w ramach którego porad udzielali: terapeuta uzależnień, psycholog i prawnik. W ramach działań w dziennym Domu Senior + odbywały się: poradnictwo psychologiczne, prawne i obywatelskie seniorów. W ośrodku na umowę zlecenie zatrudniony był psycholog świadczący pomoc dla rodzin z problemem uzależnienia i przemocy domowej.

OPS współpracował w rekrutacji do projektu „Możesz Wszystko” współfinansowanego z EFS PLUS, w ramach którego 22 osoby z gminy Gościeradów odbyły szkolenie zawodowe, czteromiesięczne staże zawodowe, skorzystały ze wsparcia psychologa i doradcy zawodowego.

W Punkcie Konsultacyjnym PUR „SOS Rodzinie” w Kraśniku oraz w Zakrzówku zapewniono pomoc rodzinom w składaniu wniosków o świadczenia socjalne, pomoc przy pisaniu pism urzędowych, zapewniono nieodpłatne doradztwo prawne.

W pozostałych gminach, w których nie funkcjonuje punkt poradnictwa i doradztwa specjalistycznego rodzinom zapewniono dostęp do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego dzięki współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Osoby wymagające pomocy kierowane były do Ośrodka Interwencji Kryzysowej lub Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych gdzie mogły uzyskać pomoc.

W placówkach szkolnych na terenie powiatu kraśnickiego są zatrudnieni pedagodzy i psychologodzy. Pojawiające się problemy wychowawcze w szkołach wywołane trudnościami w radzeniu sobie z emocjami w sytuacjach kryzysowych rozwiązywane były wspólnie z rodzicami na bieżąco. Dzieci otrzymywały różnorodne formy poradnictwa, konsultacji i wsparcia w przeżytych kryzysach emocjonalnych oraz radzeniu sobie w środowisku rodzinnym, rówieśniczym, szkolnym. Jeżeli sytuacja tego wymagała godziny pracy psychologa bądź pedagoga dostosowane były do potrzeb dzieci. W szkołach, w których nie ma możliwości zatrudnienia psychologa i pedagoga kierowano dzieci do Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Kraśniku.

Organizowanie specjalistycznych szkoleń dla pomagaczy tj. pracowników socjalnych, pedagogów, asystentów rodziny, kuratorów.

W 2024 r. Centrum zorganizowało szkolenie z problematyki spektrum autyzmu dedykowane dla kadry pedagogicznej Szkoły Podstawowej nr 5 w Kraśniku.

W roku 2024 pięciu psychologów z Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik uczestniczyło w 22 godzinach superwizji pracy psychologicznej w ramach Centrum Specjalistycznego.

Cel 1.3. Wsparcie w procesie opieki i wychowania

W ramach zadania **zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowej wymagającej interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących sytuacji** pracownicy socjalni z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu kraśnickiego w ramach pracy socjalnej w 2024r. współpracowali z rodzinami dysfunkcyjnymi w celu wsparcia prawidłowego ich funkcjonowania. Pracownicy socjalni współpracując z rodzinami, w których dominującym problemem jest alkohol, starali się ukierunkować swoje działania tak by pomóc osobie uzależnionej wyjść z nałogu.

Pracownicy socjalni starali się motywować osoby nadużywające alkoholu do podjęcia terapii i życia w abstynencji. Ponadto, pracownicy ośrodków pomocy społecznej, informowali rodziny o konsekwencjach nadużywania alkoholu dla zdrowia i funkcjonowania rodziny. Starano się także, uświadamiać rodziców jak problem alkoholowy wpływa na psychikę dziecka oraz na kształtowanie się jego osobowości. Pracownicy wielokrotnie podkreślali, że to rodzina powinna dawać dziecku poczucie bezpieczeństwa.

Praca z rodzinami, w których dominującym problemem była przemoc fizyczna i psychiczna opierała się na wspieraniu osób doznających przemocy poprzez cykliczne wizyty oraz informowanie o możliwościach uzyskania pomocy. Natomiast praca z osobą stosującą przemoc sprowadzała się do motywowania do zmiany zachowania, podjęcia terapii dla osób stosujących przemoc oraz przedstawienia konsekwencji dalszych zachowań. Pracownicy socjalni w swoich działaniach starali się podwyższać samoocenę osoby dotkniętej przemocą oraz motywowali do zmiany zachowania .

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej współpracowali z ośrodkami terapii uzależnień, terapeutami, psychologami, szkołami, policją, prokuraturą oraz Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Kraśniku. W ramach współpracy ze szkołami pracownicy ośrodków regularnie kontaktowali się z pedagogami szkolnymi i wychowawcami, następowała obopólna wymiana informacji na temat dziecka i rodziny, wypracowywano wspólną, wzajemnie się uzupełniającą strategię w rozwiązywaniu bieżących problemów wychowawczych.

Ponadto, rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej zostały objęte pomocą finansową w formie zasiłków celowych, zasiłków okresowych, pomocy w formie dożywiania dla dzieci w szkole oraz żywnością z Banku Żywności. Pracownicy motywowali osoby do aktywnego poszukiwania pracy w celu polepszenia sytuacji finansowej rodziny.

W ramach zadania **monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniem, motywowanie do podjęcia terapii przez rodziców dzieci ze środowisk zagrożonych** ośrodki pomocy społecznej monitorowały rodziny zagrożone uzależnieniem. Pracownicy socjalni kierowali osoby uzależnione i nadużywające alkoholu na terapie odwykowe, starali się podwyższać samoocenę osoby dotkniętej przemocą oraz motywować osobę stosującą przemoc do zmiany zachowania. Pracownicy socjalni współpracowali z ośrodkami terapii uzależnień, terapeutami, psychologami, szkołą, policją, prokuraturą.

Program Umacniania Rodziny obejmował wsparciem rodziny z szerokim spectrum problemu, łącznie z uzależnieniami. Na 67 rodzin objętych PUR w 2024 roku, aż 19 rodzin było objętych monitorowaniem problemu alkoholowego, zarówno przez pracowników PUR jak i inne instytucje. Pracownicy PUR regularnie pracowali nad motywacją beneficjentów do zarzucenia

uzależnienia, motywowali do podjęcia i/lub kontynuowania terapii bądź do zgłoszenia się do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W 2024r. na terenie gmin powiatu kraśnickiego nie funkcjonowały **rodziny wspierające**.

Cel 1.4. Pomoc finansowa i rzeczowa rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych

W ramach **zadania zapewnienia pomocy materialnej ubogim rodzinom** Ośrodek Pomocy Społecznej w Zakrzówku w 2024r. objął dożywianiem z programu „Posiłek w szkole i w domu” 79 dzieci z 39 rodzin. Została przyznana pomoc materialna w postaci stypendium szkolnego dla najuboższych 13 dzieci. OPS w Zakrzówku w 2024r. współfinansował pobyt dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, koszt pobytu dzieci wyniósł 34 382,74 zł.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Urzędowie zapewnił pomoc materialną ubogim rodzinom poprzez: zasiłki okresowe - 7 rodzin, zasiłki celowe - 40 rodzin, dożywianiem objęto 143 dzieci z 32 rodzin. Gmina Urzędów ponosi odpłatność za pobyt 9 dzieci w rodzinach zastępczych. W 2024r. koszt pobytu dzieci wyniósł 72 092,59 zł

Rodziny mieszkające na terenie Miasta Kraśnik, które znajdowały się w trudnej sytuacji materialnej zostały objęte pomocą w formie zasiłków celowych i okresowych. W 2024r. spośród 31 rodzin wsparcie finansowe otrzymało 5 rodzin, natomiast 28 dzieci miało opłacone wyżywienie w przedszkolu lub obiady w szkole. Ponadto 9 rodzin otrzymało pomoc żywnościową w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Miasto Kraśnik w ubiegłym roku współfinansowało pobyt 96 dzieci w pieczy zastępczej, w tym 55 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej, tutaj wydatki wyniosły 414 080,77 zł i 41 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, gdzie wydatki wyniosły 989 734,02 zł (dane uzyskane z Urzędu Miasta Kraśnik).

Na terenie gminy Kraśnik 73 dzieci objętych zostało dożywianiem w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu na lata 2024-2028”, rodzinom najbardziej potrzebującym wypłacano zasiłki celowe i okresowe. W 2024r. ośrodek opłacał pobyt w pieczy zastępczej dla 7 dzieci. W 2024r. koszt pobytu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł 5 362,00 zł.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzkowicach systematycznie wspiera rodziny z dziećmi znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej. W 2024r. pomoc finansową otrzymało 7 rodzin z dziećmi, w formie zasiłków okresowych 6 rodzin, w formie zasiłków celowych 3 rodziny. Dożywianiem objęto 19 rodzin - ciepłe posiłki w szkole otrzymało 32 dzieci. W 2024r. 28 rodzin z dziećmi korzystało z pomocy żywnościowej w ramach programu POPŻ.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilkołazie w 2024r. obejmował rodziny potrzebujące pomocą w formie dożywiania, stypendiów szkolnych, pomocą finansową i rzeczową w zależności

od potrzeb. W 2024r. 43 rodziny potrzebujące skorzystały z wsparcia materialnego. Z dożywiania skorzystało 58 dzieci z 24 rodzin. W 2024r. zapewniono środki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 110.105,09 zł.

Ośrodek Pomocy w Annopolu zabezpieczał podstawowe potrzeby bytowe dzieci w rodzinach zagrożonych w roku 2024r., poprzez system zasiłków okresowych dla 56 rodzin, zasiłków stałych dla 46 rodzin, w postaci zasiłku celowego dla 47 rodzin, zasiłków rodzinnych wraz z innymi przysługującymi dodatkami dla 418 rodzin, wypłata becikowego dla 11 osób, wypłata świadczenia rodzicielskiego dla 13 osób, dożywianiem dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach objęto 160 dzieci. Ośrodek oferował również pomoc w formie świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego, a także pośredniczył w przekazaniu żywności. OPS w Annopolu współfinansował pobyt dzieci w pieczy zastępczej i w 2024r. przeznaczył na ten cel 90 736,94 zł.

Ośrodek Pomocy w Trzydniku Dużym zapewnił pomoc materialną ubogim rodzinom, objął dożywianiem wymagające tego dzieci, zabezpieczył środki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej. W 2024r. pomocy materialnej w postaci pieniężnej i niepieniężnej udzielono 114 rodzinom co stanowi 242 osób w rodzinach. Dożywianiem zostało objętych 58 uczniów z 30 rodzin. W 2024r. zapewniono środki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 224 352,38 zł.

Na terenie gminy Szastarka w 2024r. z pomocy w formie posiłków korzystały dzieci z rodzin ubogich, ponadto rodziny które wymagały pomocy zostały objęte wsparciem finansowym w postaci zasiłków celowych, zasiłków okresowych oraz specjalnych zasiłków celowych. W 2024r. zapewniono środki na pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 56 419,46 zł.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie udzielił pomocy 144 rodzinom z powodu ubóstwa. Dożywianiem objęto 182 dzieci. Przyznano 28 stypendiów socjalnych dla 48 dzieci. W 2024r. zapewniono środki na pobyt czworga dzieci w pieczy zastępczej w wysokości 56 571,73 zł.

Cel 1.5. Monitorowanie i wspomaganie rodziny zagrożonej wykluczeniem społecznym i umożliwienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego

W ramach zadania wzmocnienia roli i funkcji rodzin naturalnych znajdujących się w sytuacji kryzysowej prowadzono systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem i pomagano im przetrwać trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez poradnictwo pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, psychologów, prawników współpracujących z rodziną. Na wykluczenie społeczne najczęściej wpływa wiele czynników. Przyjmuje się, że istnieją grupy w większym stopniu narażone na marginalizację. Wśród tych grup

wymienia się m.in. dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych, dzieci wychowujące się poza rodziną biologiczną, kobiety samotnie wychowujące dzieci, ofiary patologii życia rodzinnego, w tym przemocy domowej, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, osoby chore psychicznie lub chronicznie chore, samotne, osoby starsze, osoby opuszczające zakłady karne, osoby należące do mniejszości etnicznych lub narodowych, osoby opuszczające zakłady karne oraz osoby uzależnione i ich rodziny.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Celem funkcjonowania Ośrodka Interwencji Kryzysowej jest świadczenie bezpłatnej pomocy w rozwiązywaniu różnych trudnych sytuacji życiowych. Z jego wsparcia mogą korzystać wszyscy, którzy znaleźli się w nagłym lub przewlekłym kryzysie psychicznym, sytuacji zagrożenia lub po traumatycznych przejściach. Ośrodek Interwencji Kryzysowej udzielał pomocy osobom przeżywającym trudności małżeńskie, osobom w starszym wieku, osobom dotkniętym przemocą, w tym przemocą domową, osobom przeżywającym utratę kogoś bliskiego, osobom przeżywających gwałtowną, niekorzystną zmianę w życiu.

W 2024r.w Programie Umocnienia Rodziny monitorowano sytuacje dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem, w tym niewydolnych wychowawczo, w których występował problem przemocy, uzależnień lub długotrwała choroba, polegała głównie na wizytach pracowników w środowisku domowych, kontaktach z instytucjami (MOPS, GOPS, SZKOŁY, KURATELA) oraz objęciu dzieci wsparciem psychologicznym. Liczba rodzin wymagających nadzoru – 32, liczba dzieci w tych rodzinach objętych monitoringiem – 89.

Program Umocnienia Rodziny obejmował wsparciem dwie rodziny zastępcze. Pracownicy PUR systematycznie monitorowali rodziny będące w kryzysie lub przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oferowali możliwość skorzystania ze wsparcia psychologicznego, szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze:

- dwoje dzieci regularnie uczestniczyło w terapii logopedycznej,
- jedna babcia będąca rodziną zastępczą wypierała problemy, trudności opiekuńczo-wychowawcze, nie chciała korzystać z możliwości wsparcia psychologicznego,
- trzech rodziców uzyskało wsparcie w zakresie utrzymania więzi i wzmocnienia kompetencji wychowawczych, w związku z sytuacją ograniczenia praw rodzicielskich poprzez umieszczenie siedmiorga dzieci w pieczy instytucjonalnej.

Cel 1.6. Wzmacnianie otoczenia edukacyjno-wychowawczego rodziny.

W ramach zadania **wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży** pracownicy Programu Umocnienia Rodziny regularnie kontaktowali się ze szkołami, wychowawcami,

pedagogami. Pedagodzy szkół dwa razy w roku lub częściej uczestniczyli w zespołach ds. okresowej sytuacji i potrzeb dziecka, w ramach PUR. Był to czas na analizę problemu rodziny i dzieci, zastanowienie się nad dalszymi możliwościami wsparcia. Wsparciem objęto 31 rodzin oraz 49 dzieci. W 2024r. w okresie wakacyjnym 8 podopiecznych zostało przygotowanych do turnieju piłki nożnej. Dwudziestu pięciu podopiecznych miało okazję korzystać z warsztatów florystycznych z instruktorem zewnętrznym, 30 podopiecznych wzięło udział w projekcie artystycznym „Pomaluj swój świat” współfinansowanym przez Fundację Pekao.

Jako wsparcie materialne zakupiono wg potrzeb dzieci pomoce naukowe, przybory szkolne, materiały artystyczne, gry i książki, odzież sportową, które przekazano w formie darów rzeczowych. Średnio raz w miesiącu organizowano konkursy z nagrodami, motywując podopiecznych do aktywnego uczestnictwa w ofercie PUR. Wychowawcy tworząc plan zajęć świetlicowych podążają za zainteresowaniami dzieci, na bieżąco organizując tematyczne zajęcia- jak doświadczenia i eksperymenty, warsztaty kulinarne itp.

Szkoły z terenu powiatu kraśnickiego wspierały w rozwijaniu uzdolnień dzieci z rodzin nieposiadających możliwości finansowych m.in. zapewniając bezpłatny transport uczniom, którzy brali udział w konkursach czy zawodach sportowych, w szkołach organizowano bezpłatne zajęcia dodatkowe dla uczniów posiadających trudności w nauce, jak również dzieci uzdolnionych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w ramach działania szkolnych klubów PCK i wolontariatu. Organizowana była pomoc materialna dla najbardziej potrzebujących rodzin. W 2024r. w ramach realizacji programów profilaktycznych i edukacyjnych w szkołach na terenie powiatu kraśnickiego realizowano działania, które opierały się na hierarchii wartości przyjętej przez radę rodziców, radę pedagogiczną, samorząd uczniowski wynikającej z przyjętej w szkołach koncepcji pracy. Zakres tematyczny ww. działań obejmował zdrowy i bezpieczny styl życia, wychowanie do wartości przez kształtowanie właściwych postaw, przestrzegania norm, zasad współżycia społecznego oraz działania na rzecz pomocy potrzebującym.

W szkołach na terenie gminy **Zakrzówek** realizowano przedsięwzięcia w formie programów profilaktycznych i edukacyjnych, których zakres tematyczny obejmował zdrowy styl życia oraz zdrowe odżywianie, profilaktykę uzależnień, ochronę środowiska, wychowanie do wartości przez kształtowanie właściwych postaw, przestrzeganie norm i zasad współżycia społecznego oraz działania na rzecz pomocy potrzebującym. W szkołach organizowane były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia logopedyczne, zajęcia rozwijające umiejętności z zakresu języka polskiego i matematyki, rozwijające zdolności informatyczne, LZS-SKS, W-F z AWF, Szkolne Koło Wolontariatu. Szkoły współpracowały z rodzicami uczniów przy rozwiązywaniu zaistniałych problemów wychowawczych bądź dydaktycznych. Zapewniono

dzieciom różnorodne formy poradnictwa, konsultacji, wsparcia w przeżywanych kryzysach emocjonalnych oraz radzeniu sobie z trudnościami w środowisku rodzinnym, rówieśniczym.

Na terenie gminy **Kraśnik** w ramach realizacji programów profilaktycznych i edukacyjnych, szkoły realizowały następujące działania: szkolne konkursy matematyczne, plastyczne, recytatorskie, robotyka, turnieje piłki nożnej, zajęcia sportowe, wycieczki krajoznawcze, organizacja programów profilaktycznych: „Zielona szkoła”, „Biała szkoła”. W ramach zabezpieczenia możliwości finansowych rodzin, w celu wspierania uzdolnień dzieci zostały przyznane stypendia naukowe dla 47 uczniów. Dyrektorzy szkół z terenu Gminy Kraśnik za wybitne osiągnięcia sportowe przyznali 17 stypendiów uczniom szkół podstawowych. W celu rozwiązywania problemów wychowawczych prowadzone były pogadanki z pedagogiem szkolnym. W szkołach były organizowane spotkania dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych prowadzone przez pedagogów i psychologów.

Uczniowie szkół podstawowych z terenu **Miasta Kraśnik** brali udział w programach profilaktycznych i edukacyjnych. Ponadto, uczniowie korzystali z zajęć poświęconych rozwiązywaniu konfliktów, przeciwdziałaniu uzależnieniom, sposobom spędzania wolnego czasu oraz technikom skutecznego uczenia się. W 2024r. organizowano zajęcia logopedyczne, korekcyjno-kompensacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, emocjonalno-społeczne, rewalidacyjne, rozwijające uzdolnienia, koła zainteresowań, zajęcia sportowe SKS, warsztaty muzyczne, kółka plastyczne. Uczniowie mieli również możliwość korzystania z zajęć psychologiczno-pedagogicznych. Problemy wychowawcze rozwiązywane były w momencie ich wystąpienia. Spotkania odbywały się z udziałem wychowawców, rodziców, pedagoga, psychologa, dyrekcji. Organizowano również indywidualne spotkania z rodzicami, których celem było udzielenie rodzicom wsparcia w zakresie radzenia sobie z trudnościami edukacyjnymi i wychowawczymi dzieci. W ramach wspierania dzieci z rodzin nieposiadających możliwości finansowych w rozwijaniu uzdolnień z pomocy w postaci stypendium szkolnego w formie całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych, wykraczających poza szkołę w 2024r. skorzystało 82 uczniów.

Szkoły z terenu gminy **Dzierzkowice** w 2024r. realizowały programy profilaktyczne i edukacyjne takie jak: ogólnopolskie projekty edukacyjne, projekty promujące czytanie, programy realizowane we współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną, programy czytelniczo-artystyczne. W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej prowadzono zajęcia korekcyjne i wyrównawcze oraz specjalistyczne: logopedyczne, psychologiczne, dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjne, rewalidacyjne.

W 2024r. w szkołach z terenu gminy **Trzydnik Duży** podjęto działania mające na celu przede wszystkim dobrostan psychiczny uczniów, przeciwdziałanie agresji i przemocy, uzależnieniom i bierności. Zachęcano do udziału w realizacji zadań, przygotowaniu imprez szkolnych oraz do zaangażowania się w pracę organizacji szkolnych, kół zainteresowań i udziału w konkursach. Wspierano uczniów w obniżonym nastroju, podejmowano działania, aby uczniowie uzyskali od rodziców, nauczycieli i specjalistów wsparcie w trudnych dla nich sytuacjach. Wprowadzono działania wspierające zdrowie psychiczne uczniów, zmniejszanie poziomu stresu szkolnego. Realizowano programy profilaktyczne i edukacyjne m.in.: „Trzymaj formę”, „Polak ma esę”, „Projekt Szkoła Myślenia Pozytywnego 2.0”, „Pod skrzydłami Pelikana”, „Rytmika dla języka”, „Dajemy drugie życie śmieciom”, „Alert Ekologiczno-Zdrowotny”, „Junior Edu-żywnienie”, „Bieg po zdrowie”, „Przerwa na czytanie”, „Nie bójmy się pomagać”, „Konsekwencje prawne w stosunku do osób młodocianych”-spotkanie z policjantem”. W 2024r. organizowano zajęcia logopedyczne, dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, emocjonalno-społeczne, rozwijające uzdolnienia, rewalidacyjne, koła zainteresowań, zajęcia sportowe SKS, Szkolny Klub Wolontariatu, zajęcia rozwijające z matematyki, języka polskiego. Uczniowie mieli również możliwość korzystania z zajęć z psychologiem, pedagogiem. Problemy wychowawcze rozwiązywane były w momencie ich wystąpienia. Spotkania odbywały się z udziałem wychowawców, rodziców, pedagoga, psychologa, dyrekcji. Organizowano również indywidualne spotkania z rodzicami.

W szkołach z terenu gminy **Wilkołaz** realizowane były działania profilaktyczno-wychowawcze m.in.: „Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej”, „Bieg po zdrowie”, „Czyste powietrze wokół nas”, „Program Twarze Depresji”, „Laboratorium Przyszłości”, „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, „Jestem bezpieczny”, „Godzina dla Młodych Główn”, „Sprzątanie świata”, warsztaty ekologiczne dot. segregacji śmieci. Ponadto, organizowano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, sportowe, zajęcia rozwijające uzdolnienia matematyczne, języka polskiego, języka angielskiego, biologii, zajęcia logopedyczne, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne. W szkołach prowadzone były również zajęcia chóru szkolnego, SKS. Działa szkolne koło PCK. Szkoły na bieżąco rozwiązywały problemy wychowawcze między innymi przez nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów. Najczęściej stosowaną metodą była bezpośrednia rozmowa z uczniem lub rodzicem.

Szkoły z terenu gminy **Urzędów** wspierały uczniów w rozwijaniu uzdolnień umożliwiając im udział w zajęciach rozwijających kreatywność, rozwijających umiejętności uczenia się, udział w kołach zainteresowań czy pozalekcyjnych zajęciach sportowych. Dzieci miały możliwość udziału w konkursach wewnątrzszkolnych i zewnętrznych. Realizowano również programy profilaktyczne

i edukacyjne m.in.: „Noc bibliotek”, „W zdrowym ciele zdrowy duch”, „Wszystkie dzieci zbierają elektrościece”, „Moja miasto bez elektrościece”, „Szkoła Pełna Aktywności”, „Wielka Liga Czytelników”, „Być jak Ignacy”, „Europejski dzień sportu szkolnego”, „Trzymaj formę”, „Bieg Orłąt Lwowskich”, „Znamię znam je”, „Bieg po zdrowie”, „Kubusiowi przyjaciele natury”, Akcja „Żonkil”, „Bieg pamięci Żołnierzy Wyklętych”. Programy m.in. „Owoce i warzywa w szkole”, „Mleko w szkole”, „Czyste powietrze wokół nas” W 2024r. w szkołach organizowano zajęcia specjalistyczne: rewalidacyjne, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające zainteresowania i kreatywność. Szkoły współpracowały z rodzicami w celu rozwiązywania konfliktów między uczniami, na bieżąco prowadzono rozmowy wyjaśniające, porady, konsultacje indywidualne dla rodziców i uczniów.

W szkołach z terenu gminy **Szastarka** był realizowany program wychowawczo-profilaktyczny uchwalony przez Radę Rodziców oraz zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną. Organizowano wyjazdy na basen w ramach projektu sportowego UKS „Gryf”. Organizowano również zajęcia pozalekcyjne z robotyki i programowania. W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej prowadzono zajęcia korekcyjne i wyrównawcze oraz specjalistyczne: logopedyczne, psychologiczne, dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjne, rewalidacyjne. Szkoły w 2023r. organizowały szereg konkursów tematycznych oraz wydarzeń i uroczystości w tym, np.: wydarzenia patriotyczne, wydarzenia związane z kultywowaniem tradycji, świąt, wydarzenia profilaktyczno-zdrowotne np.: Profilaktyczny festyn rodzinny, Noc filmowa, Narodowe Czytanie, Tydzień Profilaktyki Chorób Zakaźnych, pogadanki z policjantem.

Szkoły z terenu gminy **Gościeradów** realizowały programy profilaktyczne i edukacyjne m.in.: „Księga Życzeń”, „Szkolne Tarapaty”, „Wolny od uzależnień”, „Tydzień zdrowia psychicznego”, „Uzależnieniom Mówimy Nie!”. Programy m.in. „Owoce i warzywa w szkole”, „Mleko w szkole”. Problemy wychowawcze były na bieżąco rozwiązywane z udziałem wychowawców, psychologa i pedagoga szkolnego, w sytuacjach trudnych z udziałem dyrektora. Na spotkania z uczniami zapraszany był dzielnicowy, w szkołach z terenu gminy prowadzone były zajęcia logopedyczne, rewalidacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia o charakterze terapeutycznym, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz koło matematyczne, koło czytelnicze.

W szkołach z terenu gminy **Annopol** był realizowane program wychowawczo-profilaktyczny uchwalony przez Radę Rodziców oraz zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną m.in.: Przyjaciele Zippiego, Bajki-pomagajki, kampania Dzieciństwo bez przemocy, Zanim spróbujesz, Dopalaczom STOP, Razem Możemy lepiej, Co to jest stalking-jak sobie z nim radzić, Radzenie sobie z emocjami, Emocje w różnych sytuacjach. W 2024r. Gmina Annopol zleciła do

realizacji zadania publiczne: organizacji i prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych w piłce siatkowej (45 000,00 zł) oraz z piłki nożnej (20 000,00zł).

2. Obszar strategiczny Rodzicielstwo zastępcze

Priorytet 2. Rozwój rodzinnych form opieki zastępczej nad dzieckiem osieroconym lub opuszczonym oraz kompleksowe wsparcie w ich funkcjonowaniu.

Cel 2.1. Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej.

W ramach zadania **pozyskiwanie kandydatów do tworzenia rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka oraz promocji już istniejących rodzin zastępczych** Powiatowe Centrum Pomoc Rodzinie w Kraśniku w 2024r. jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej cyklicznie promuje rodzicielstwo zastępcze. Co roku organizuje Dzień Rodzicielstwa Zastępczego. PCPR pozyskuje kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej poprzez ogłoszenia na stronie Centrum, za pośrednictwem mediów społecznościowych, audycji radiowych oraz spotu reklamowego promującego rodzicielstwo zastępcze, plakatów informacyjnych, ulotek. Samochód służbowy PCPR opatrzony jest w naklejkę reklamującą rodzicielstwo zastępcze. Najbardziej skuteczną metodą promowania rodzicielstwa zastępczego dotychczas były spotkania integracyjne, np. festyn "Dzień Rodzicielstwa Zastępczego".

Rodziny zastępcze z terenu powiatu kraśnickiego w 2023r. założyły stowarzyszenie rodzin zastępczych pod nazwą „Pełna Chata”. Stowarzyszenie w 2024 roku zrealizowało 4 projekty: „Wspieranie działań na rzecz rodzin z dziećmi ze szczególnym uwzględnieniem rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych”, „Andrzejkowe w Krainie Czarów”, oraz „Mikołajki jak z bajki”, warsztaty pt. „Przyczyny i skutki umieszczenia dzieci poza środowiskiem rodziny biologicznej”. Środki finansowe pozyskane były z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

W 2024r. do PCPR wpłynęło siedem wniosków o skierowanie na szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze (3 małżeństwa oraz jedna osoba samotna) Ww. osoby zostały zakwalifikowane i skierowane na szkolenie.

PCPR upowszechniało w 2024r. pozytywny wizerunek rodzin zastępczych na terenie powiatu, jednocześnie zachęcało potencjalnych kandydatów do podjęcia decyzji o pełnieniu funkcji rodziny zastępczej.

W 2024r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pełna Chata” wydało kalendarz na 2025 rok, który promuje rodzicielstwo zastępcze. W kalendarzu

zamieszczono profesjonalne zdjęcia zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych z terenu powiatu kraśnickiego.

Cel 2.2. Szkolenia specjalistyczne dla rodziców zastępczych.

W 2024r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku w **ramach zadania organizowanie i prowadzenie szkoleń rodziców zastępczych** zapewniło rodzinom zastępczym oraz rodzinnym domom dziecka możliwość udziału w cyklicznych spotkaniach w superwizji.

Dla rodziców zastępczych organizowane były grupy wsparcia, 2 razy w miesiącu, w godzinach popołudniowych. Każde takie spotkanie trwało około dwóch godzin i odbywało się w obecności i przy wsparciu psychologa.

Grupa wsparcia jest jedną z wielu form działań pomocowych na rzecz rodzin zastępczych (oprócz doradztwa specjalistycznego, psychoterapii, szkoleń, spotkań zespołów oceniających sytuację oraz wdrażających plany pomocy dziecku i rodzinie). Koordynatorzy podczas cyklicznych spotkań pomagali rozwiązywać problemy, z którymi rodzice zastępczy stykali się na co dzień. Grupy wsparcia zapewniały dodatkowe informacje i pomoc w radzeniu sobie z różnymi emocjami, myślami i trudnościami. Opiekunowie wymieniali się spostrzeżeniami i kontaktami, udzielając sobie wzajemnych wskazówek, otrzymując również porady.

W 2024 r. Centrum Specjalistyczne SOS w ramach Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik zorganizowało 3 szkolenia, w których podniosło swoje kompetencje opiekuńczo-wychowawcze 30 osób. (łącznie 12 godz.)

Tematyka szkoleń:

- 1., „Rola rodzica biologicznego w świadomości dziecka część II”
- 2., „Wyzwania w zakresie uwagi u dzieci – jak szukać przyczyn, jak wspierać?”
- 3., „Efektywna komunikacja – jak mówić by dzieci nas słuchały. Emocje w komunikacji – przeszkoda czy wsparcie?”

Ponadto rodzice zastępczy wzięli udział w 9 superwizjach, (18 godzin łącznie) z których skorzystało 30 osób. W 2024 r pięciu koordynatorów z pieczy zastępczej uczestniczyło w 9 superwizjach co daje łącznie 18 godziny wsparcia dla specjalistów oraz w szkoleniu - „Wypalenie zawodowe w pracy koordynatora pieczy zastępczej” (5 osób) – łącznie 7 godz.

Cel 2.3. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

W ramach **zadania szkolenie zawodowe kadr pomocy społecznej** w 2024r. pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku skorzystali z takich szkoleń jak:

1. „Dzieci cudzoziemskie w pieczy zastępczej”

2. „Mobbing, molestowanie seksualne i dyskryminacja – przeciwdziałanie oraz procedury wymagane w miejscu pracy”.
3. „Człowiek w świecie uzależnień”
4. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego,
5. Wzmacnianie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy domowej poprzez wsparcie zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno – pomocowych.
6. Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej,
7. Standardy ochrony małoletnich – obowiązkowe elementy, -kto ma obowiązek je wprowadzić,
8. Szkolenie Centralny Rejestr Pieczy Zastępczej
9. Szkolenie z obsługi systemu EMOU – ewidencja małoletnich obywateli Ukrainy
10. Przeciwdziałania przemocy domowej „Z pomocą rodzinie”

W roku 2024 pięciu psychologów z Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik uczestniczyło w 22 godzinach superwizji pracy psychologicznej w ramach Centrum Specjalistycznego.

W 2024 r pięciu koordynatorów z pieczy zastępczej uczestniczyło w 9 superwizjach co daje łącznie 18 godziny wsparcia dla specjalistów oraz w szkoleniu - „Wypalenie zawodowe w pracy koordynatora pieczy zastępczej” (5 osób) – łącznie 7 godz..

„Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą” - 3 osoby

Szkolenie dotyczące zmian w Polityce Ochrony Dziecka -30 osób

„Psychoseksualność dzieci i młodzieży” -3 osoby

Zaburzenia przywiązania i co dalej?-1 osoba

Szkolenie dla koordynatorów - 4 osoby

Szkolenie dla zastępców dyrektorów- 1 osoba

Szkolenie centralne pracowników socjalnych w obszarze współpracy z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej SOS oraz dokumentacji pracy z podopiecznym w programowej bazie danych PDB2 – 4 osoby

Metody relaksacyjne- 5 osób

Cel 2.4. Szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych.

W ramach zadania **organizacja szkoleń** w 2024r. do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku wpłynęło siedem wniosków z prośbą o przeszkolenie na rodzinę zastępczą. W 2024r. wydano jedno zaświadczenia kwalifikacyjne dla kandydatów na rodzinę zastępczą niezawodową.

Cel 2.5. Wsparcie finansowe istniejących form pieczy zastępczej.

Powiat wspiera finansowo rodziny zastępcze. Rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka na każde umieszczone dziecko, przysługuje świadczenie na pokrycie kosztów jego utrzymania oraz dodatków wynikających z Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025r. poz. 49) oraz zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 24 marca 2024r. w sprawie wysokości kwot świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej (M.P. 2024r. poz. 230)

W 2024r. na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonowało (stan ma 31.12.2024r.): 38 rodzin spokrewnionych, w których umieszczono 45 dzieci, 23 rodziny niezawodowe, w których przebywało 26 dzieci, 7 rodzin zawodowych, w których umieszczono 26 dzieci oraz 3 Rodzinne Domy Dziecka, w których przebywało 24 dzieci.

W 2024r. PCPR w Kraśniku zatrudnił 4 osoby do pomocy w opiece nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rodzinach zastępczych (3 osoby w rodzinach zawodowych, 1 osoba w rodzinie niezawodowej) oraz 3 osoby w rodzinnych domach dziecka. Umowy zostały zawarte zgodnie z przepisami prawa. W roku 2024 powstało: 4 nowych rodzin spokrewnionych, 6 rodzin niezawodowych, 1 rodzina niezawodowa przekształciła się w rodzinę zawodową, w których łącznie umieszczono 15 dzieci. Rozwiązaniu uległo 16 rodzin. Z ogólnej liczby dzieci 2 dzieci wróciło do rodzin biologicznych, 11 dzieci zostało umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, 1 dziecko zostało przysposobione. W zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego umieszczono w ciągu roku 4 dzieci.

Rodzinom zastępczym na dzieci przyznano świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w wysokości 1.788.811,00 zł. Ponadto, na świadczenia zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 1 (dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania), przyznano 4 świadczenia na kwotę 2.880,00zł. W 2024r. zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 2 lit. a (pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka) przyznano 16 świadczeń w łącznej wysokości 16.000,00 zł oraz zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 2 lit. b (świadczenia związane z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ, na jakość sprawowanej opieki) przyznano 6 świadczeń w wysokości 32.492,00 zł. Rodzinom zastępczym zawodowym zgodnie z art. 83 ust. 4 (przeprowadzenie niezbędnego remontu lokalu mieszkalnego) nie przyznano świadczenia.

Wysokość środków wypłaconych w 2024r.:

- z tytułu wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych w wysokości – 593.819,00 zł,
- z tytułu wynagrodzenia osób zatrudnionych do pomocy w rodzinach zastępczych zawodowych

i niezawodowych w wysokości – 156.375,00 zł - z tytułu wynagrodzenia dla osób prowadzących rodzinny dom dziecka w wysokości – 179.120,00 zł,

-wynagrodzenie dla osób zatrudnionych do pomocy w rodzinnych domach dziecka– 160.316,00 zł.

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku w 2024r. zatrudnionych było trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Cel 2.6. Współpraca organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z innymi instytucjami realizującymi zadania publiczne.

W 2024r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w ramach zadania **przygotowanie i organizacja spotkań** inicjowało w środowisku lokalnym spotkania mające na celu wsparcie dziecka i rodziny. Na terenie PCPR odbywały się posiedzenia Zespołów ds. pieczy zastępczej, na które zapraszani byli przedstawiciele sądu rodzinnego, kuratorzy, asystenci rodziny lub pracownicy socjalni z OPS-ów, przedstawiciele szkół (pedagodzy, nauczyciele), ośrodka adopcyjnego.

Pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie współpracowali również z Regionalnym Punktem Diagnozy i Terapii FAS/FASD, Centrum Specjalistycznym Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśniku, Zakładami Opieki Zdrowotnej, które oferowały różnego rodzaju specjalistyczną pomoc medyczną, rehabilitacyjną.

Cel 2.7. Kompleksowa pomoc dla całej rodziny w tym rodzin zastępczych.

Program Umacniania Rodziny „SOS Rodzinie” w Kraśniku, prowadzony przez Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce w roku 2024, czyli szóstym roku działalności, miał niezmiennie na celu wsparcie rodzin, które przeżywają różnorakie trudności i kryzysy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz w sposób niewystarczający zaspokajają podstawowe potrzeby dzieci, przez co może zaistnieć odseparowanie od rodziców biologicznych. Opieką objętych było 67 rodzin z powiatu, tj. 267 osób zagrożonych kryzysem.

Program Umacniania Rodziny zapewniał szeroko rozumiane wsparcie rodzin, m.in. wsparcie rodzicielskie, socjalne, psychologiczne, wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego, wsparcie edukacyjne, zdrowotne, żywieniowe, ekonomiczne, prawne. Dodatkowym atutem programu była dostępność specjalistów z Centrum Specjalistycznego SOS dla rodzin objętych wsparciem PUR.

Punkt Konsultacyjny mieści się w lokalu przy ulicy Piaskowej 30/8. Realizowane są tam spotkania z beneficjentami, szkolenia, warsztaty, porady prawne, zajęcia świetlicowe, edukacyjne i logopedyczne. Dwa razy w roku zapraszani są przedstawiciele instytucji działającej na rzecz

poszczególnych rodzin- tj przedstawiciele sądu, placówek oświatowych, ośrodka pomocy społecznej czy PCPR, na tzw. Zespoły ds. Okresowej Oceny Potrzeb i Sytuacji Rodziny, które pomagają wyznaczyć dalsze kierunki działania.

Cel 2.8. Współpraca organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z Centrum Specjalistycznym w Kraśniku.

Centrum Specjalistyczne SOS zrealizowało 885 godzin wsparcia specjalistycznego dla dzieci z pieczy zastępczej (z rodzin zastępczych i POW) w tym:

- Konsultacje z psychiatrą dziecięcym – 6 wizyt
- Psychoterapia – 38 godzin
- Terapia psychologiczna- 96 godzin
- Rehabilitacja – 94 godziny
- Diagnoza i terapia zaburzeń integracji sensorycznej – 369 godzin
- Sala Doświadczenia Świata – 120 godzin
- Diagnoza i terapia logopedyczna –113 godzin
- Zajęcia metodą Montessori- 37 godzin
- Biofeedback- 12 godzin

W 2024 r. Centrum Specjalistyczne SOS w ramach Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik zorganizowało 3 szkolenia, w których podniosło swoje kompetencje opiekuńczo-wychowawcze 30 osób. (łącznie 12 godz.)

Tematyka szkoleń:

- 1.,„Rola rodzica biologicznego w świadomości dziecka część II”
- 2.,„Wyzwania w zakresie uwagi u dzieci – jak szukać przyczyn, jak wspierać?”,
- 3.,„ Efektywna komunikacja – jak mówić by dzieci nas słuchały. Emocje w komunikacji – przeszkoda czy wsparcie?”

Ponadto rodzice zastępczy wzięli udział w 9 superwizjach, (18 godzin łącznie) z których skorzystało 30 osób.

W 2024 r pięciu koordynatorów z pieczy zastępczej uczestniczyło w 9 superwizjach co daje łącznie 18 godzin wsparcia dla specjalistów oraz w szkoleniu - „Wypalenie zawodowe w pracy koordynatora pieczy zastępczej” (5 osób) – łącznie 7 godz..

Liczba beneficjentów centrum z PCPR w 2024 r.:

- - liczba dzieci: 32 (w tym 11 z POW nr 1 i POW nr 2) – oddziaływania terapeutyczne
- - liczba dorosłych: 35 – superwizje rodzin, koordynatorów, konsultacje, szkolenia

Łącznie: 67 osób skorzystało z usług centrum.

3. Obszar strategiczny placówki opiekuńczo-wychowawcze opieki całodobowej

Priorytet 3: Zapewnienie dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych jak najwyższego poziomu realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych.

Cel 3.1. Realizowanie standardów usług zgodnie z obowiązującymi przepisami

W 2024r. w nie została wykonana termomodernizacja północnej ściany budynku w Placówce Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku ze względu na brak środków finansowych. W 2024r. zgodnie z opracowaniem technicznym - budowa obiektów małej architektury elementów placu zabaw wykonano roboty związane z budową boiska do siatki plażowej.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza typu Interwencyjnego w Programie SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik działa od kwietnia 2022r. Placówka Interwencyjna dysponuje 8 miejscami (4 miejsca dla dziewczynek i 4 dla chłopców).

Od 1 stycznia 2024r. do 31 grudnia 2024r. do PI przyjęto 21 dzieci. W całym roku 2024 łącznie w PI sprawowano opiekę nad 28 dziećmi, w tym nad 7 rodzeństwami, 4 dzieci umieszczonych bez rodzeństwa, 3 jedynaków (3 chłopców, w tym jeden cudzoziemiec pochodzenia ukraińskiego) oraz 8 dzieci w wieku poniżej 10 roku życia.

Sprawowano opiekę nad dziećmi, które pochodziły z terenu całej Polski z 4 województw:

- województwa lubelskiego z 5 powiatów: kraśnickiego (13 dzieci), opolskiego (4 dzieci), parczewskiego (1 dziecko), radzyńskiego (4 dzieci) i hrubieszowskiego (1 dziecko);
- województwa śląskiego z powiatu tarnogórskiego (1 dziecko);
- województwa wielkopolskiego z powiatu kaliskiego (2 dzieci);
- województwa mazowieckiego powiatu ostrowskiego (1 dziecko).

Jedno dziecko cudzoziemiec pochodzenia ukraińskiego umieszczone w PI z powodu zakazu opuszczania Strefy Schengen, wydane przez Sąd we Francji, przebywało mniej niż 24 godziny.

Cel 3.2. Inicjowanie i wypracowanie efektywnych form pracy z wychowankiem placówki, rodziną i środowiskiem lokalnym

W ramach realizacji zadania pierwszego **udzielenie specjalistycznego wsparcia dzieciom i młodzieży umieszczonym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych** w 2024r. w Placówkach Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku siedmiu wychowanków uczestniczyło w zajęciach Centrum Specjalistycznego. Objęci byli wsparciem psychologa i terapeuty.

W Placówkach organizowane były działania integracyjne na rzecz dziecka i rodziny: „Bieg po uśmiech” (wzięło w nim udział 19 wychowanków) oraz „Dzień Dziecka”.

W Rodzinach SOS i Placówce Interwencyjnej udzielono wsparcia w ramach Centrum Specjalistycznego SOS dla 52 dzieci.

W roku 2024 Centrum w swojej ofercie realizowało następujące działania dla dzieci przebywających w Rodzinach SOS i Placówce Interwencyjnej:

- konsultacje z lekarzem psychiatrą dziecięcym – 80 porad;
- terapię metodą Somatic Experiencing® (SE)- 115 godzin;
- diagnoza i wsparcie psychologiczne – 215 godzin;
- diagnoza i terapia logopedyczna – 631 godzin;
- terapia pedagogiczna – 157 godzin
- diagnoza i terapia SI – 197 godzin;
- terapia MNRI Masgutovej – 283 godzin
- konsultacje psychodietetyczne – 53 godzin;
- terapia Snoezelen w „Sali Doświadczenia Świata” – 158 godziny;
- trening EEG-BIOFEEDBACK – 50 godzin;
- hortiterapia- 60 godzin
- hydroterapia – 23 godzin
- rehabilitacja i masaż relaksacyjny – 451 godzin
- zajęcia metodą Marii Montessori – 127 godzin;
- konsultacje neurologiczne- 5 porad;

Z usług Centrum Specjalistycznego w 2024 r skorzystało także 11 dzieci z POW w Kraśniku uczestnicząc w terapii zaburzeń integracji sensorycznej, konsultacji psychiatrycznych, psychoterapii, Sali Doświadczenia Świata.

W 2024r. usamodzielniało się 6 wychowanków z Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku.

W czerwcu 2024 r Program SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik zorganizował XXVIII Bieg po uśmiech. Liczba osób biorących udział- 500.

Pracownik socjalny współpracuje z rodzinami pochodzenia podopiecznych Wioski. Odbywają się wizyty w miejscach zamieszkania rodzin.

W roku 2024r. 4 podopiecznych odeszło z Programu SOS Kraśnik. W Rodzinach SOS wspierano indywidualnie Rodziców SOS oraz 12 podopiecznych w procesach usamodzielnienia. Współpracowano z pracownikami PCPR-ów czy MOPR-ów z powiatów pochodzenia podopiecznych, zostało opracowane przy wsparciu opiekuna usamodzielnienia 10 Indywidualnych

Programów Usamodzielnienia, zapoznano młodzież z wymaganą dokumentacją oraz przysługującymi świadczeniami z tytułu uczestnictwa w procesie. Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce (Program SOS Kraśnik) oferował podopiecznym, którzy odeszli z pieczy zastępczej a podjęli się aktywizacji zawodowej lub kontynuowania nauki 3 -letni Program Opieki Ograniczonej (POO), w którym w 2024 roku uczestniczyło 17 podopiecznych, a zakończyło program 6 osób. Formy wsparcia oferowane młodej osobie były realizowane poprzez indywidualny kontakt, aktywne wsparcie w realizacji Indywidualnego Planu Usamodzielnienia, monitorowanie właściwego przebiegu POO a w szczególności poszukiwania i podjęcia pracy przez młodą osobę, monitorowanie jej funkcjonowania w życiu społecznym , monitorowanie właściwego sposobu wydatkowania przez nią środków finansowych otrzymywanych co miesiąc z SOS. W ramach Programu Opieki Ograniczonej prowadzone były również w Programie SOS Kraśnik mieszkania treningowe, mające na celu przygotowanie przy wsparciu pracownika socjalnego, beneficjentów tam przebywających do samodzielnego życia i funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Cel 3.3. Szkolenie pracowników w zakresie form pracy z dzieckiem

W 2024 r. koordynator Centrum uczestniczył w szkoleniu z Polityki Ochrony Dziecka oraz fizjoterapeuta uczestniczył w szkoleniu „Nerw błędny i jego znaczenie kliniczne z perspektywy integracji sensorycznej”

W roku 2024 pięciu psychologów z Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik uczestniczyło w 22 godzinach superwizji pracy psychologicznej w ramach Centrum Specjalistycznego. Z superwizji pracy wychowawczej korzystało 9 rodziców SOS dając łącznie 65 godzin specjalistycznego wsparcia.

- Superwizje grupowe – 4 się odbyły, 3 osoby brały w nich udział
- Superwizje indywidualne - 4 razy w roku 3 pracowników (12 spotkań)
- Szkolenie centralne pracowników socjalnych w obszarze współpracy z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej SOS oraz dokumentacji pracy z podopiecznym w programowej bazie danych PDB2 (1 osoba)
- „Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą” (3 osoby)
- Szkolenie dotyczące zmian w Polityce Ochrony Dziecka (3 osoby);
- „Psychoseksualność dzieci i młodzieży” (3 osoby);
- Zaburzenia przywiązania i co dalej?(1 osoba)
- Szkolenie dla koordynatorów (1 osoba)

Siedemnastu wychowawców Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej uczestniczyło w 2024r. w szkoleniach oraz superwizji.

4. Obszar strategiczny: Wsparcie usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej

Priorytet 4: Podniesienie skuteczności wsparcia osób usamodzielnianych

Cel 4.1. Wsparcie wychowanków w procesie usamodzielnienia poprzez zapewnienie mieszkań treningowych.

Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce - Program SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik kontynuuje realizację zadania publicznego z zakresu pomocy społecznej pt.: „Prowadzenie na terenie powiatu kraśnickiego mieszkań chronionych treningowych dla 5 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w okresie od 01.01.2023 r. do 31.12.2025 r.”

Zadanie publiczne zlecone na okres 01.01.2023 r. - 31.12.2025 r. w zakresie prowadzenia mieszkań chronionych treningowych realizowane jest w Kraśniku, przy ul. Piaskowa 30/6. Mieszkanie chronione treningowe o powierzchni 137,90 m, składa się z dwóch odrębnych aneksów z przeznaczeniem dla 5 usamodzielniających się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. Z mieszkań chronionych treningowych mogli skorzystać kobiety i mężczyźni powyżej 18 r. ż. – osoby uczące się lub/i pracujące oraz poszukujące pracy.

W okresie od 01.01.2024 r. do 31.12.2024 r. w mieszkaniu chronionym treningowym zamieszkało 7 osób, w tym 5 kobiet i 2 mężczyzn; 1 beneficjent – z Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej Nr 1 w Kraśniku, 3 beneficjentów - z rodzin zastępczych oraz 3 beneficjentów z Programu SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik. Wypełnienie w mieszkaniu chronionym treningowym przez okres 10 miesięcy i 14 dni było na poziomie 100 % (5 osób na 5 miejsc) a przez okres 1 miesiąca i 17 dni było na poziomie 80% (4 osoby na 5 miejsc). Na dzień 31.12.2024 r. było 100% wypełnienia (5 osób na 5 miejsc w mieszkaniu chronionym treningowym). Ponadto 5 beneficjentów zadeklarowało chęć kontynuacji zamieszkania w mieszkaniu chronionym treningowym od dnia 01.01.2025 r.

Pracownik socjalny w mieszkaniu chronionym treningowym wspierał beneficjentów będąc z nimi w codziennym kontakcie (osobistym, telefonicznym, przez media społecznościowe), uczył przygotowywania posiłków a także pokazywał czynności związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego tj. dbania o mieszkanie i jego wyposażenie, utrzymanie czystości i regularne sprzątanie, uczył obsługi sprzętu AGD, monitorował stan zdrowia oraz posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego. Wspierał w prowadzeniu zdrowego stylu życia, zarządzania czasem wolnym, prowadzenia domowego budżetu i umiejętne gospodarowanie dostępnymi środkami finansowymi, regularnego uiszczania opłat oraz przestrzegania regulaminu mieszkania chronionego treningowego. Stymulował młode osoby do podjęcia aktywności zawodowej, poprzez rejestrację w Powiatowym Urzędzie Pracy, zgłaszanie się w wyznaczonych terminach do w/w instytucji. Zachęcał do

współpracy z doradcą zawodowym, wspierał i motywował do wzięcia udziału w kursach doszkalających i szkoleniach organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku. Wspierał w poszukiwaniu pracy zawodowej, stażów, pomagał w wyszukiwaniu i przeglądaniu ofert pracy, udzielał wsparcia w napisaniu CV. Monitorował realizację Indywidualnego Programu Usamodzielnienia przez beneficjentów mieszkania chronionego treningowego, był w kontakcie z opiekunami usamodzielnienia. Monitorował sytuację szkolną, poprzez kontakt ze szkołami w sytuacji potrzeby, motywował do regularnego uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych. Wspierał w załatwianiu różnych spraw urzędowych, m.in. pomoc w wypełnieniu kwestionariusza dotyczącego zameldowania się na czas określony w Urzędzie Miasta, pomoc w redagowaniu pism do różnych instytucji w tym do ZUS-u (złożenie wniosku o Dobry Start w formie on-line), kancelarii komorniczej, Sądu Rejonowego, pomoc w wypełnieniu dokumentów do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i zachowaniu terminowości składanych dokumentów. Wspierał beneficjentów w rejestracji w przychodniach zdrowia. Wspierał indywidualnie podopiecznych mieszkania treningowego w podtrzymywaniu kontaktów z rodziną pochodzenia. Zapewniał wsparcie beneficjentom mieszkania chronionego treningowego w sytuacji potrzeby. Beneficjenci podczas pobytu w mieszkaniu chronionym treningowym przy wsparciu pracownika socjalnego: kontynuowali naukę - 3 beneficjentów, gdzie 2 osoby uczyły się w systemie dziennym oraz 1 osoba kontynuowała naukę w ramach praktycznej nauki zawodu w oparciu umowy o pracę. Ponadto 1 osoba zdała częściowy egzamin zawodowy. Beneficjenci podjęli się pracy zarobkowej (umowa zlecenie), jak i na stażach organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy - udzielono wsparcia 1 beneficjentce w jej aktywizacji zawodowej w formie dwukrotnego 4- miesięcznego stażu zawodowego finansowanego przez Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku bez możliwości dalszego zatrudniania. Beneficjenci korzystali ze wsparcia specjalistycznego w tym terapii psychologicznej oraz wsparcia psychiatrycznego w ramach usług oferowanych przez Centrum Specjalistyczne w Programie SOS Wioska Dziecięcych Kraśnik. Młodzi dorośli motywowani byli także do podtrzymywania kontaktu z rodziną pochodzenia w postaci rozmów telefonicznych, jak i wyjazdów.

Cel 4.2. Wszechstronny rozwój i pomoc w procesie usamodzielnienia młodzieży wychowywanej w pieczy zastępczej poprzez pogłębienie ich wiedzy w obszarach rozwoju osobistego, planowania przyszłości i drogi zawodowej.

Zespół programów młodzieżowych przy partycypacji młodzieży, odpowiadając na ich potrzeby zaplanował odpowiednie działania z obszarów rozwoju kompetencji osobistych, społecznych i zawodowych. Szeroka oferta szkoleń i warsztatów dla młodzieży miała na celu

poszerzenie i pogłębienie wiedzy podopiecznych z zakresu edukacji zdrowotnej, z zakresu profilaktyki dotyczącej współczesnych zagrożeń, a także z zakresu edukacji ekonomicznej ściśle związanej z rynkiem pracy. Przeprowadzono 8 szkoleń/warsztatów, z których skorzystało 20 podopiecznych. Zostały zorganizowane warsztaty: „Jesteś ważny/a, jesteś wyjątkowy/a” z psychoterapeutką (16 podopiecznych) oraz spotkania z panią ginekolog dla dziewcząt (9 podopiecznych) i urologiem dla chłopców (7 podopiecznych). Młodzież aktywnie uczestniczyła w warsztatach z rozwoju osobistego (14 podopiecznych), w szkoleniu z tematyki „Social mediów” (14 podopiecznych) i „Cyberbezpieczeństwa” (14 podopiecznych). W ramach edukacji ekonomicznej 14 podopiecznych wzięło udział w warsztatach i grze „Samodzielny Robinson”, która poruszała tematykę usamodzielnienia po odejściu z placówki opiekuńczo-wychowawczej. Młodzież miała możliwość wzięcia udziału w wielu imprezach sportowo-rekreacyjnych: Niebanalny Triathlon Młodzieżowy (7 podopiecznych), udział w XXVIII Biegu po uśmiech (30 podopiecznych), 2-dniowa wycieczka do Krakowa i Energylandii (10 podopiecznych). Dodatkowo, w okresie wakacyjnym 22 podopiecznych podjęło się różnorodnych prac dorywczych jak kolportaż ulotek reklamowych czy zbiór owoców miękkich.

Cel 4.3. Podniesienie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących z usamodzielnianymi wychowankami

Pracownicy Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Kraśniku w 2024r. uczestniczyli w szkoleniach:

„Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą” (3 osoby)

„Psychoseksualność dzieci i młodzieży” (3 osoby);

Szkolenie centralne pracowników socjalnych w obszarze współpracy z rodziną biologiczną dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej SOS oraz dokumentacji pracy z podopiecznym w programowej bazie danych PDB2 (1 osoba)

Pracownicy Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Nr 1 i Nr 2 uczestniczyli w szkoleniach zorganizowanych na następujące tematy: „Doskonalenie umiejętności wychowawczych - umiejętności stawiania granic i bycia konsekwentnym wobec dzieci sprawiających trudności wychowawcze”, „Elementy odporności psychicznej dla wychowawców w placówkach opiekuńczo-wychowawczych”, „Dokumentacja i metodyczna praca w instytucjonalnej pieczy zastępczej – diagnoza, plan pomocy dziecku, ocena okresowa sytuacji dziecka”, „Przemoc rówieśnicza, jak skutecznie rozmawiać, rozpoznawać i skutecznie reagować”,

„Przemoc seksualna a niepełnosprawność intelektualna i spektrum autyzmu, profilaktyka, „Opiekun osoby usamodzielnionej-jak mądrze wspierać osobę opuszczającą pieczę zastępczą”.

Cel 4.4. Wydanie ulotki informacyjnej dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

W roku 2022 została wydana przez Program SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik ulotka informacyjna w ilości 100 sztuk egzemplarzy dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej dotycząca prowadzenia mieszkania chronionego treningowego i możliwości skorzystania z takiej formy pomocy.

W roku 2024 kontynuowano rozprowadzanie tych ulotek informacyjnych do pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie czyli do głównego specjalisty ds. usamodzielnień i do koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz do dyrekcji w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku.

II. Podsumowanie i rekomendacje

W procesie pracy w opracowaniu niniejszego raportu współuczestniczyli członkowie zespołu monitorującego. Uzyskane informacje przesłane przez gminy: Dzierzkowice, Wilkołaz, Zakrzówek, Gościeradów, Trzydnik Duży, Anopol, Urzędów, Kraśnik, placówki opiekuńczo-wychowawcze: Program SOS Wiosek Dziecięcych Kraśnik, Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze Nr 1 i Nr 2 w Kraśniku, Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą typu interwencyjnego, Rodzinny Dom Dziecka w Kraśniku, posłużyły do sformułowania wniosków.

Zarówno działania związane ze zwiększeniem dostępu do specjalistycznego poradnictwa, jak również wsparcie rodzin dysfunkcyjnych, wielodzietnych, rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji oraz pomoc dzieciom i młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej są realizowane przez wiele instytucji w różnym zakresie. Tak szeroka gama jednostek udzielających wsparcia rodzinie tworzy dobrą siatkę, która zapewnia dostęp i udziela wsparcia i pomocy osobom tego potrzebującym.

Program jest realizowany zgodnie z przyjętymi założeniami, wdrażane są poszczególne jego elementy wskazane w dokumencie źródłowym, a instytucje w badanym okresie obejmującym rok 2024 realizowały swoje zadania. Niemniej jednak na większą uwagę zasługują następujące obszary:

1. Zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży oraz wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Rozszerzanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w tym zakresie.

2. Podejmowanie działań zmierzających do powrotu dzieci do rodziny naturalnej.
3. Zwiększenie środków finansowych na wsparcie rodzin zastępczych zawodowych.
4. Zachęcanie do powstawania i umożliwienia funkcjonowania na terenie gmin rodzin wspierających.
5. Zintensyfikowanie działań mających na celu poszukiwanie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez działania promocyjne. Rozwijanie idei rodzicielstwa zastępczego w celu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.
6. Zorganizowanie większej ilości szkoleń dla rodzin zastępczych, które będą podnosiły kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców zastępczych.
7. Intensyfikacja działań mających na celu tworzenie warunków oraz promocję wartości naturalnej rodziny oraz pozytywnego wizerunku rodzin ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wielodzietnych.
8. Inicjowanie i wspieranie rozwoju pracy środowiskowej przeznaczonej dla dzieci i młodzieży m.in. świetlic środowiskowych, klubów.
9. Podnoszenie kompetencji kadry pieczy zastępczej.
10. Rozwijanie współpracy jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zakończenie

Skuteczność realizacji działań w ramach Programu należy uznać za dobrą. Program systematycznie przynosi rezultaty. Działania realizowane w ramach programu rozwijają świadomość społeczną, pogłębiają wiedzę na temat problemów społecznych i skutecznego ich przeciwdziałania, mają charakter pomocowy i wspierający. Program umożliwia rozwój infrastruktury społecznej, wpływa również na wzrost poziomu kompetencji osób pracujących w jednostkach pomocy społecznej. Mając powyższe na względzie należy nadal kontynuować długofalowe wyzwanie w zakresie spójnego, skoordynowanego działania i wysiłku podejmowanego w realizacji założonych celów, z uwzględnieniem i wykorzystaniem wszelkich zasobów.

Realizację działań zawartych w Programie prowadzono we współpracy z lokalnymi podmiotami działającymi na rzecz wspierania dziecka i rodziny (szkoły, organizacje pozarządowe, zakłady opieki zdrowotnej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie rodzinne, ośrodki interwencji kryzysowej, sądy rodzinne, policja, placówki wsparcia dziennego). Zaangażowanie tych instytucji i wskazane w Programie rezultaty pozwalają sformułować stwierdzenie, że w powiecie kraśnickim funkcjonuje spójny system ochrony

dziecka i rodziny. Podstawą tego systemu jest pogląd, że rodzina, która działa w sposób prawidłowy, zaspokaja potrzeby jej członków, zapewnia poczucie bezpieczeństwa, umożliwia rozwój zdolności i realizację aspiracji życiowych. Dlatego, stale aktualny będzie postulat analizowania sytuacji rodzin dysfunkcyjnych, wspieranie rodzin ze strony asystenta oraz grona specjalistów, podnoszenie przez rodziny własnych kompetencji i umiejętności wychowawczych, organizowanie jak najlepszych warunków pobytu dziecka w pieczy zastępczej, promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz już istniejących rodzin zastępczych.

W chwili obecnej nie zachodzi potrzeba modyfikowania treści Programu. Rekomenduje się kontynuowanie podjętych inicjatyw, promowanie i inicjowanie nowych rozwiązań, ze szczególnym uwzględnieniem tych zadań wymienionych w Programie, które dotąd nie zostały jeszcze wdrożone.

Sporządziła:
Małgorzata Matuszewska
Kraśnik, dnia 07.03.2025r.